

8. Isus i Samarijanka (4,1-42)

4,3: ...*ode iz Judeje i ponovno se vrati u Galileju.*

Evandelist opisuje Isusov prijelaz iz Judeje prema Galileji. Nakon boravka u Jeruzalemu (usp. 2,13-3,21), prikazan je kako *u judejskoj zemlji* (3,22) krsti usporedo s Ivanom Krstiteljem (3,22-23). Činjenica da su farizeji doznali da mu uspjeh rapidno raste jer *krsti više nego Ivan – iako zapravo nije krstio sam Isus nego njegovi učenici*, postaje upozorenjem da se vrati u kozmopolitsku Galileju gdje je njihov utjecaj bio znatno manji.

4,4: *Morao je proći kroza Samariju.*

Geografska je činjenica da Isus nije morao proći kroz Samariju nego je mogao izabrati ugodniji i sigurniji put s one strane Jordana, Transjordanijom, kao što su to činili drugi putnici da izbjegnu nevjerničku zemlju Samariju.

Naime, počevši od 721.g. pr. Kr. Samarija, uslijed okupacije od strane Asiraca, postaje područje u kojem se uz Židove naseljavaju kolonisti koji donose svoja božanstva. Zbog toga cijelo područje Židovi počinju smatrati kontaminiranim a njezino stanovništvo hereticima koje treba prezirati.

Evandelistova napomena *morao je proći kroz Samariju* stoga čitatelju govori kako Isusov ulazak u Samariju nije plod nekih vanjskih okolnosti, nego je teološki motiviran. Grčki glagol *dei*, koji označava nužnost uslijed božanske spasenjske volje (usp. Iv 3,7.14.30; 4,20.24; 9,4; 12,34; 20,9; Mt 16,21), ovdje govori da *Zaručnik* i u Samariji mora tražiti svoju *Zaručnicu*, da *Svjetlo* želi doći tamošnjim ljudima (1,9-10) kako bi, po Sinu, i oni postali *djeca Božja* (1,12).

4,5: *Dode, dakle, u samarijski grad koji se zove Sihar...*

Iako se *Sihar* spominje u većini starih sačuvanih biblijskih rukopisa, vjerojatno se ovdje misli na *Šekem*. Ovo područje izaziva iznimno snažne biblijske rezonance jer je povezano s početkom Božjeg prijateljevanja s ljudima u SZ-u, točnije s patrijarsima Abrahamom i Jakovom koji su ovdje hodili prije vjerskih podjela u Izraelu. Jakov je imanje dao svom miljeniku Josipu, kojeg su braća mrzila na smrt, ali koji na koncu uspijeva uspostaviti narušeno bratsko jedinstvo i ljubav. Tu je i sahranjen (Jš 24,32), a tu je obnovljen i Savez s Gospodinom nakon ulaska Izrealaca u Obećanu zemlju po izlasku iz Egipatskog sužanjstva. Dakle, mjesto obilato znakovitim povijesnim događajima koji su, kao i cijeli SZ, čekali ispunjenje onoga što su nagoviještali.

4,6: *...ondje bijaše izvor Jakovljevi.*

Grčki izvornik ovdje spominje *izvor* a poslije govori o *zdencu* (4,11.12). Izvor je onaj koji puni bunar; njime se na sušnom Istoku napaja biološki život i oko

njega niču naselja. Stoga nije čudo da je postao simbolom za *Toru, Zakon* Božji čija mudrost napaja čovjekov život koji nije samo biološki nego prijateljevanje s Bogom (Sir 24).

4,9: *Kako ti Židov išteš od mene piti?*

Ogorčena na nepravedno ponašanje Židova prema Samarijancima, ona isprva odbija Isusovu molbu da mu dade piti. On ne odgovara na njezin prigovor, jer nije žedan njezinog lijepog odgovora nego je *žedan njezine vjere* (sv. Augustin). Svoj stav prema čovjeku ovdje izražava kao *žeđ*, koja će svoj vrhunac imati u mukama križa (19,28.34).

Iako je začuđena što on kao učitelj razgovara s njom, jer je običaj bio da *rabbi* ni sa vlastitom suprugom ne razgovara na otvorenom nego tek u kući, ipak je primijetila da joj ne naređuje, što je tipično za tadašnjeg muškarca, nego je moli. Kako je i sama dobro znala što je žeđ, Isusova molba je dodiruje u onom što im je zajedničko.

4,10: *Kad bi znala dar Božji...ti bi u njega zaiskala i on bi ti dao vode žive.*

Isus polazi od onog što je ženina svakodnevna tegobna stvarnost – zahvaćanje vode – da bi iznio ono što on može dati njoj – *vodu živu*. Očito je da on ne misli na običnu vodu. No, ona za sada ne poznaje taj *dar Božji*. Tipičan je čovjekov stav da sve želi ili osvojiti ili zaslužiti, pa čak i ljubav. *Dar Božji* jest Bog koji se daruje. Veličinu ovog dara čovjek ne može ni osvojiti ni zaslužiti. Nju samo može primiti na dar ako mu se otvori. Naša žeđ može biti zadovoljena tek kad osjetimo ljubav Božju, onaj duboki izvor našeg života i uvir naših čežnji. Kad ga bude doživjela, Samarijanka će otrčati zaboravivši krčag i više joj neće predstavljati problem dolaziti ovamo i zahvaćati ovu vodu.

4,11: *Gospodine, ta nemaš ni čime bi zahvatio...*

Žena sada već pokazuje pozitivnije raspoloženje pa se Isusu obraća sa *Gospodine* (4,11). Na majstorski način Ivan pokazuje da ženu interesira samo to da ne mora uvijek dolaziti na zdenac (4,15). Ovdje imamo obrnutu situaciju od one početne: prije je to bio Isus, a sada je žena ona koja od Isusa traži piti! Time je, iako još uvijek ne govore o istoj vodi, otvorena mogućnost za napredak dijaloga.

Žena se pita: *zar si ti možda veći od patrijarha Jakova?* Prema ivanovskoj ironiji Isus zaista jest veći, ali još jednom ne dopušta da razgovor skrene s glavne teme, pa objašnjava da govori o vodi koja struji u život vječni, koja će trajno utažiti žeđ (4,13-14).

4,14: *Tko bude pio vode koju ću mu ja dati, ne, neće ožednjeti nikada.*

U čovjeku postoji žeđ koju ne može zadovoljiti ni cijeli svijet. Čak i da ga cijelog osvoji, doći će do spoznaje: *sve je ispraznost* (Propovjednik)! Uvijek

ostaje žeđ za onim *još više*. To *još više* (lat. *magis*) jest korijen čovjekove *uzvišenosti (maiestas)* (S. Fausti). Jedino Bog može pružiti ispunjenje ovoj žeđi, samo on daje radost koja nema vidljivog uzroka, ali u koju je uključeno i koja obuhvaća sve. Jedino on može dati novu boju našoj svakodnevnici. Njegov dar se ne može zaslužiti, može ga se samo željeti, za njega biti spreman i primiti ga.

4,15: *Gospodine, daj mi te vode...*

Čuvši da postoji voda bolja od ove po koju dolazi, u ženi se javlja nada da bi se mogla riješiti stalnog dolaženja na bunar. Iako još uvijek ne zna što znači *voda živa*, spremna je ići prema novom, tražiti bolju vodu. To je dovoljno da je Isus može povesti dalje. Tipično za Iv, Isus se sada prebacuje na nešto novo jer želi razgovor približiti temi objave Sina Božjega i otkriti značenja *žive vode*.

4,16: *Idi i zovni svoga muža...*

Isus, koji sve zna, pokazuje da vrlo dobro zna da je imala pet muževa te da joj ni onaj s kojim sada živi nije muž. S obzirom da je u to vrijeme samo muškarac mogao otpustiti ženu, ali ne i obratno, Samarijanka je žena koju su bivši „muževi“ iskorištavali i iznevjerili njezinu ljubav. Činjenica da joj ni sadašnji *nije pravi muž* pokazuje da ni s njim nije pronašla pravu ljubav. Ona je žedna drugačije ljubavi, one koju može dati samo *Zaručnik*. Jer srce, stvoreno za Boga, ne može biti ispunjeno ničim manjim od Njega!

4,19: *Gospodine, vidim da si prorok.*

Pridajući Isusu titul *proroka* (4,19), žena ga vidi u liniji ljudi koji su tijekom Starom zavjetu služili unapređenju odnosa naroda s Bogom. Ovaj detalj očituje njezinu načelnu otvorenost za Božje djelovanje u povijesti. Stoga i pokušaj da izbjegne daljnju istragu svom moralnom životu i razgovor skrene na prepirku i između Židova i Samarijanaca o tome da li se treba klanjati Bogu u jeruzalemskom Hramu ili u Samariji, na brdu Gerizimu, Isus prihvaća dobrohotno i može je voditi dublje u istinu.

Napuštajući pitanja njezinog moralnog života, Isus najavljuje da, iako spasenje dolazi od Židova, dolazi vrijeme kad ovakva pitanja više neće biti važna jer će se pravo štovanje Boga vršiti *klanjanjem u Duhu i istini*.

4,25: *Znam da ima doći Mesija zvani Krist – Pomazanik.*

Nakon što je pokazala otvorenost za dolazak Mesije i da poput drugih Samarijanaca iščekuje onoga koga je obećao Mojsije (Pnz 18,15), Isus može ići dalje s objavom. U najnovijem odgovoru futur iz prethodnih redaka (*klanjat će se, kad dođe Mesija objavit će*) ustupa mjesto prezentu: *Ja sam!*

Ovaj izričaj jest jeka Starozavjetne Božje objave kad je objavljivao svoje Ime: *Ja sam onaj koji Jesam* (Izl 3,14). Isus se u Evanđelju po Ivanu često objavljuje

govoreći *Ja sam* i uz to dodaje važne oznake svog identiteta kao što su *kruh života, svjetlo svijeta, pastir dobri, život i uskrsnuće* itd. (6,35; 8,12; 10,7; 11,25). Njegov odgovor *Ja sam* traži od nje da vjerom prihvati njegov mesijanski identitet.

4,27: *Uto dođu njegovi učenici pa se začude što razgovara sa ženom.*

Čude se, ali ništa ne pitaju. Vjerojatno su zatečeni činjenicom da je Isus poništio brižljivo čuvanu distancu koju su pobožni Izraelci držali prema „nevjernicima“. Osim toga, njihovo čuđenje dolazi i od tradicionalnog uvjerenja da je žena nesposobna shvatiti dubinu religiozne poruke.

4,29: *Dođite da vidite čovjeka...da to nije Krist?* Krčag ostavljen na bunaru govori o ženinom uzbuđenju nad otkrićem Pomazanika-Krista. Isus joj je otkrio njezine greške, ali nije ostao na njima. Otkrio joj je njezinu duboku žeđ za pravim Zaručnikom. Umjesto da joj predbacuje nedostatke, on joj dariva ono za čim je žeđala.

Svoje otkriće ne može drugima nametnuti kao neporecivu informaciju niti za njega pružiti garanciju. Jer ovdje se ne radi o nečemu što će čovjek, kako kad kupi komad namještaja i unese ga u kuću, jednostavno moći unijeti u svoj život. Ovdje se radi o nečem puno zahtjevnijem: o otvaranju svog života njegovom i spajanju s njegovim! Dakle, cijeli život je u igri. Samarijanka sada zna da se Isusa upoznaje tek u susretu s njim. No, isto tako upoznaje i sebe jer Isus joj je pomogao da postane svjesna svoje duboke žeđi. Dakle, radi se o otvaranju za duboke istine vlastitog i Isusovog bića i o odluci za ulazak u odnos s njim na tim dubinama. Stoga zove svoje sugrađane neka sami počnu otkrivati Krista. Ponavlja Isusov početni poziv učenicima *dođite i vidite* (1,39).

4,32: *Hraniti mi se valja hranom koju vi ne poznajete.*

Ivan sada (4,27-39) prihvaća tehniku dvostruke pozornice: dok žena govori sa sugrađanima, on izvještava o reakciji učenika pri njihovu povratku na središnju pozornicu kod zdenca. U isto vrijeme, Isusov zagonetni, dvosmislen govor mijenja temu. Kao što žena isprva nije mogla shvatiti Isusov govor o vodi, tako učenici ne uspijevaju shvatiti govor o hrani. Kao što se ona pitala o podrijetlu žive vode, jer je vidjela da Isus ne može zahvatiti iz bunara, tako se oni pitaju tko je Isusu donio hranu kojom se hranio dok se nisu vratili iz kupovine u gradu?

Premda su učenici bili s Isusom, njihovo nerazumijevanje Isusove hrane jednako je kao i ženino nerazumijevanje vode. Isus ih poučava da hrana koju konzumira jest *vršiti volju Božju* tj. vršiti poslanje – sve do posljednjeg zalogaja i čaše kad će sa križa moći reći *consummatum est – dovršeno je* (19,30)!

4,35: ...*polja se već bjelasaju za žetvu.*

Svoje poslanje Isus oslikava novom slikom da bi bolje shvatili i njegov i svoj položaj: *žetva!* Iako je kalendarski poljoprivredna žetva još daleko, spremnost Samarijanaca koji već kreću iz grada prema Mesiji znači da je prošlo vrijeme čekanja! Isus je božanski *žetelac*, a oni će s njim surađivati u *žetvi* i tako skupljati plod tuđeg truda (4,38). Samarija će se kasnije u Dj 8 pokazati veoma plodnim terenom za kršćanske misije.

Razgovor sa Samarijankom te posljedica tog razgovora prvi je pravi primjer Ivanove dramatske sposobnosti. Žena je prošla hod s Isusom od faze u kojoj su bili stranci, pa preko toga da je on za nju *gospodin, prorok, Mesija* sve dok nije postala prva misionarka. Nakon što je osobno susrela Isusa, vrhunac njezinog misionarenja jest da i druge dovede do susreta s njim. Tipični naglasak Ivanove teologije jest da se svi moraju osobno susresti s Isusom.

Kod sinoptičkih Evandjelja Isusov identitet biva obavijen velom tajne pa je kod Mk nedostupan čak i najbližim učenicima – sve do službenog ispitivanja pred velikim svećenikom (14,62). Ivanov Isus, naprotiv, nastoji sam sebe objaviti kao Mesiju i Sina Božjega. Ono što se kod sinoptičkog Isusa tek naslućuje pod velom tajne, u Iv je posve razotkriveno u kristološkoj perspektivi (R. Schnackenburg).